

Stortingets høring 2020-02-06 – Familie- og kulturkomiteen:

Høring – ny medieansvarslov

Mediebedriftenes Landsforening (MBL) er mediebedriftenes bransje- og utgiverorganisasjon. MBL skal bidra til å styrke og verne ytringsfriheten, pressefriheten og informasjonsfriheten som grunnleggende verdier i et demokratisk og åpent samfunn. MBL skal arbeide for gode og stabile betingelser som fremmer et mangfold av økonomisk sunne medier.

Organisasjonen teller 325 medlemsbedrifter.

Norsk Redaktørforening (NR), organiserer rundt 760 norske redaktører fra alle typer nyhets- og aktualitetsmedier. Ytringsfrihet, informasjonsfrihet, redaksjonell uavhengighet og gode rammevilkår for journalistikken er blant foreningens viktigste oppgaver.

1. Oppsummering

- **En samlende og teknologinøytral medieansvarslov er etterlengtet.**
- **Nyhetsbyråer og produksjonsselskaper må omfattes av loven ved at «og» i § 2 Virkeområde erstattes med «eller».**
- **Det bør lovfestes et unntak for foretaksstraff i straffelovens § 27.**
- **Det bør innføres et eneansvar for redaktøren.**
- **Reglene om ansvar for brukergenerert innhold kunne blitt mer forutsigbare og praktiske med vårt forslag til regulering.**

2. Overordnet

MBL og NR er svært tilfredse med at vi nå får på plass en samlet medieansvarslov som tydeliggjør både den redaksjonelle frihet og uavhengighet og det ansvar som følger med den samme friheten. Mer enn noen gang er det viktig å understreke og understøtte de redaktørstyrte mediernes rolle i samfunnet, som arenaer for informasjon, maktkritikk og debatt, og redaktørinstituttet som et bærende element i disse mediernes samfunnsoppdrag. Vi støtter derfor lovens hovedinnretning og de fleste bestemmelser slik de er utformet, men har også noen forslag til justeringer.

Vi støtter forslaget til formålsparagraf, og mener koblingen til Grunnlovens § 100 er viktig. Vi er også tilfredse med forslaget til definisjoner i § 3 og støtter forslaget til plikter i forbindelse med publisering i kapittel 2. Den redaksjonelle uavhengigheten, regulert i forslaget § 7, er en videreføring og modernisering av dagens § 4 i lov om redaksjonell fridom i media. Vi mener forslaget formulerer dette på en god måte. Det samme gjelder utformingen av redaktørens særlige straffe- og erstatningsansvar.

3. Lovens virkeområde

Vi er glade for at departementet har lyttet til de fleste av våre innspill i høringsrunden når det kommer til lovens virkeområde. Det innebærer blant annet at fagpressen vil omfattes av

loven og at kriteriene for hva som kvalifiserer til å omfattes av loven ikke lenger er kumulative. En utfordring gjenstår imidlertid. Departementet holder fast ved kriteriene «produksjon og publisering» fortsatt skal være kumulative. Det vil i praksis si at alle nyhetsbyråer og selskaper hvor det produseres ferdigstilte journalistiske produkter, men som ikke har egne publiseringskanal, faller utenfor. Vi er usikre på om det innebærer at også NTB vil falle utenfor eller om dere begrensede publiseringsvirksomhet vil være tilstrekkelig, men det vil uansett ramme andre nyhetsbyråer som for eksempel Nynorsk Pressekontor, og produksjonsselskap som driver regelmessig journalistisk produksjon av nyheter, aktualitetsstoff, samfunnsdebatt eller annet innhold av allmenn interesse. Vi vil minne om at det er en villet politikk fra myndighetene å ha et levedyktig uavhengig produksjonsmiljø i Norge.

Vi stiller oss uansett undrende til om dette virkelig er departementets hensikt, og om man overskuer konsekvensene. Departementet skriver følgende i proposisjonen, punkt 8.5.2, side 43, som forklaring på hvorfor man avgrenser virkeområdet på denne måten:

«Det skjerpede straffansvaret for redaktøren gir borgerne et klart ansvarspunkt for det som publiseres og redaktørene et insentiv til effektiv kontroll og ledelse. Uavhengigheten sikrer at man kan ha tillit til det som formidles og innsikt i hvem og hvilke interesser som står bak. Departementet ser derfor ikke grunn til at innholdsleverandører eller aktører som bare omsetter til andre mediekanaler eller lignende, for eksempel nyhetsbyråer, produksjonsselskaper osv, skal være omfattet av loven.»

Departementet viser ikke til at en eventuell definisjon av virkeområdet som omfatter nyhetsbyråer og produksjonsselskaper ville medføre problemer av noe slag, bare at dette ikke er nødvendig. Vi mener det er flere gode grunner for å omfatte også de som produserer journalistikk, men uten å ha en egen publiseringskanal.

For det første vil det understreke at også disse har et redaksjonelt ansvar for det de leverer, også juridisk og etisk. Vi er ikke i tvil om at det vil skjerpe kvalitetssikringene i de journalistiske produksjonsmiljøene.

For det andre vet vi at redaksjonelt stoff som kommer fra seriøse nyhetsbyråer og produsenter, i den nyhetsorganisasjonen som skal stå for selve publiseringen, i stor grad blir behandlet på den forutsetning at det har vært gjenstand for en journalistisk kvalitetskontroll. I mange tilfeller er det heller ikke mulig for den som skal publisere å ettergå den journalistiske arbeidsprosessen på samme måte som for den journalistiske produksjonen man har i eget hus. Både etisk og rettslig er det dessuten et poeng hvorvidt den som har ansvaret for publiseringen hadde grunn til å stole på den som leverte et ferdig journalistisk produkt.

For det tredje vil det å falle utenfor medieansvarslovens virkeområde kunne få konsekvenser for tilgang på sentrale journalistiske informasjonskilder, for eksempel domstol.no, folkeregisteret osv.

4. Foretaksstraff

MBL og NR er som kjent av den oppfatning at det bør gjøres unntak for foretaksstraff for forhold knyttet til den publisistiske virksomheten, både av hensyn til medienes rolle men også med tanke på redaktørens uavhengighet. Departementet påpekte i høringsnotatet at bruk av

foretaksstraff overfor medievirksomheter kan gi eieren eller virksomhetsledelsen et insentiv til å påvirke eller overstyre redaktøren i redaksjonelle spørsmål, for å unngå straffansvar. Dersom trusselen om foretaksstraff ikke har noen slik virkning, så vil det heller ikke virke preventivt eller kunne motivere til noen forbedret internkontroll.

I proposisjonen understreker departementet selv «*at tungtveiende prinsipielle hensyn taler mot foretaksstraff overfor medieforetak, slik at terskelen for å anvende dette bør være svært høy.*» Samtidig hevder departementet at det ikke er påvist «noe konkret behov» for en slik bestemmelse. Til det siste er å si at det vet vi ikke, fordi vi neppe vil få kunnskap om de tilfellene hvor trusselen om foretaksstraff blir et poeng i spørsmål av redaksjonell art.

Vi mener derfor, i motsetning til departementet, at det er svært gode grunner for å innføre et forbud mot Vi foreslår derfor at det lovfestes et konkret unntak i straffelovens § 27. At dette skulle være mer vanskelig å avgrense en flere andre unntak og definisjoner i straffeloven har vi vondt for å se.

5. Eneansvar for redaktøren

Når det gjelder valg av ansvarsmodell, er som kjent NR og MBL tilhengere av eneansvarsmodellen. Vi viser i denne sammenheng til mindretallet i medieansvarsutvalget, samt NRs eget lovutkast. Vi mener flere grunner særlig taler for innføring av et eneansvar:

- Det gir en konsistent sammenheng mellom fullmakter og ansvar. Ansvarlig redaktør har til syvende og sist suveren og personlig frihet til å bestemme hvorvidt noe skal publiseres eller ikke.
- Journalister og andre medarbeidere skal slippe å måtte dokumentere at de har protestert mot en beslutning redaktøren har tatt. Norsk Journalistlag sa det enkelt og klart i sitt høringssvar til medieansvarsutvalgets utredning: «*Når redaktøren har en suveren styringsrett over hva som skal publiseres, bør han [...] også bære et tilsvarende suverent ansvar for lovligheten av publiseringen.*» Et eneansvar vil tydeliggjøre beslutningslinjer i mediehusene.
- Et eneansvar vil gjøre det enkelt å vite hvem som skal holdes ansvarlig for det som er publisert. Det vil være en åpenbar fordel for publikum.
- Et eneansvar vil gjøre det enklere å styrke kildevernet, i og med at eneansvaret vil beskytte ikke bare egne medarbeidere, men også eksterne skribenter og kilder.

6. Ansvar for brukergenerert innhold

MBL og NR er godt fornøyde med at departementet har slått fast at det objektive redaktøransvaret ikke gjelder for det brukergenererte innholdet, og at det da heller ikke kan pålegges et kontrollansvar for dette innholdet, slik det har vært foreslått. Vi mener også at de konkrete forpliktelsene som er knyttet til slikt innhold er fornuftige og praktikable.

I utgangspunktet ønsket vi en mest mulig forutsigbar og praktikabel regel for når ansvar for brukergenerert innhold inntreffer. Det kan skje på den måten at det tas inn en pliktregel om å fjerne ulovlig innhold så snart redaksjonen blir gjort oppmerksom på det, og at straffe- eller erstatningsansvar er avhengig av at man ikke har oppfylt pliktene i § 7.

Departementet har ikke villet gå inn på en slik løsning, men i stedet laget en ansvarsregel etter modell fra ehandelsloven. Det mener vi er et godt utgangspunkt. I praksis vil det innebære at redaksjonen må ha fått kunnskap om det rettsstridige innholdet for å ha krav på seg om å reagere. Departementet har formulert dette slik i punkt 1.2:

«Bestemmelsen, som er utformet etter modell av ehandelsloven § 18, innebærer også at en redaktør, eller den som handler på redaktørens vegne, fritas fra rettslig ansvar dersom han eller hun reagerer raskt ved å fjerne ulovlig innhold redaktøren er gjort oppmerksom på.»

Utfordringen med departementets forslag, så er det fordi det, i det minste i teorien, åpnes for at man, til tross for strenge ansvarskrav (hhv forsett for straffeansvar og grov uaktsomhet for erstatningsansvar), *kan* ilegge ansvar i særlige tilfeller også uten at redaksjonen har konkret kunnskap om et spesielt brukergenerert innhold. Vi mener dette ikke er ideelt med tanke på forutsigbarhet og rettsklarhet. Det er heller ikke spesielt gunstig å ha *hensikten* med en publisering som et sentralt kriterium i en strafferettslig vurdering. Det sier seg selv at slikt vil være vanskelig, for ikke å si nærmest umulig å dokumentere.

Når vi likevel mener at departementets forslag er til å leve med, så er det fordi gjeldende rett, inkludert EMD-praksis, og departementets egne vurderinger, reelt sett innebærer at dersom man har oppfylt de positive pliktene i forslaget § 7, så er det vanskelig å se for seg at en redaktør skal bli holdt personlig ansvarlig for brukergenerert innhold som vedkommende ikke hadde kunnskap om.

for Mediebedriftenes Landsforening

Randi Øgrey
administrerende direktør

for Norsk Redaktørforening

Arne Jensen
generalsekretær